

TEMA • Piše: NENAD BARTOLČIĆ • 31.10.2025.

FILMSKI I AUDIOVIZUALNI AUTORI • LIKOVNI UMJETNICI • PLESAČI • GLUMCI • PISCI I DRUGI AUTORI, AUTORSKA PRAVA

Modeli i problemi kolektivne zaštite autorskih prava izvan književnog sektora - dio II.

Filmski i audiovizualni sektor; izvedbene i kazališne umjetnosti

Preporučiti članak

Like 0

Facebook

Twitter

Instagram

DHFA Društvo hrvatskih filmskih autora i producenata

Društvo hrvatskih filmskih autora i producenata

Filmski i audiovizualni autori dugo su bili u svojevrsnoj sivoj zoni, jer su prava redatelja, scenarista i producenata bila slabo regulirana. Do promjene dolazi krajem devedesetih, kada se osniva **DHFA – Društvo hrvatskih filmskih autora i producenata**, kao prva organizacija specijalizirana za kolektivno ostvarivanje prava u audiovizualnom području.

DHFA obavlja djelatnost kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava za autore audiovizualnih djela i filmske producente i to na temelju odobrenja Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo RH te Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. U tome smislu DHFA u kolektivnom sustavu prikuplja (naplaćuje) autorske naknade za kabelsku retransmisiju audiovizualnih djela i naknade za privatno kopiranje.

Isto tako, DHFA prikuplja naknade filmskih producenata za privatno kopiranje videograma. Prikupljene naknade jednom godišnje raspodjeljuju se individualnim autorima i producentima, temeljem *Pravilnika o obavljanju poslova zaštite i ostvarivanja autorskih prava na kinematografskim i drugim audiovizualnim djelima*. DHFA u tome smislu prikuplja podatke o audiovizualnim djelima te njihovim autorima kao i o videogramima te filmskim producentima. Isto tako, sukladno Zakonu, DHFA sklapa ugovore o uzajamnom zastupanju sa udrugama za kolektivno ostvarivanje prava koje se bave ovim poslom na teritoriju neke druge zemlje.

U praksi DHFA surađuje s **HDS ZAMP-om**, koji obavlja tehničke i administrativne poslove prikupljanja i obrade podataka o emitiranju. Takav model kombinirane suradnje omogućio je učinkovitiju raspodjelu prihoda i bolju transparentnost. Prema najnovijim izvješćima, sektor je konačno dosegao razinu stabilnosti, no ipak, ostaje problem niskih naknada u usporedbi s europskim prosjekom, kao i činjenica da brojna manja audiovizualna djela još uvijek nisu obuhvaćena sustavom.

Hrvatsko društvo dramskih umjetnika

Hrvatski glumci posljednjih su godina u borbi za svoja autorska prava naročito aktivni kroz **AVIP - Hrvatsko društvo za zaštitu audiovizualnih izvođačkih prava**, neprofitnu udrugu audiovizualnih umjetnika izvođača sa zadatkom i ciljem kolektivnog ostvarivanja i zaštite prava audiovizualnih umjetnika izvođača sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima i odobrenja Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo RH.

Osim domaćih audiovizualnih umjetnika i izvođača AVIP štiti i prava stranih audiovizualnih umjetnika izvođača u Republici Hrvatskoj na osnovi recipročnih ugovora sa srodnim inozemnim organizacijama za kolektivnu zaštitu audiovizualnih izvođačkih prava

U području kazališta i izvedbenih umjetnosti glavnu ulogu ima **HDDU - Hrvatsko društvo dramskih umjetnika**. HDDU bilježi svoje prve početke već 1880. godine kada je na poticaj glumaca osnovan Mirovinski zavod Narodnoga kazališta u Zagrebu. Svrha je Zavoda bila osigurati mirovinu ne samo članovima kazališta, već i njihovim obiteljima.

Danas se glumačka i izvedbena prava u audiovizualnim djelima ostvaruju se putem HUZIP-a, dok se kazališna prava često ostvaruju ugovorno, individualno. Iako HDDU ima važnu strukovnu ulogu, Hrvatska još uvijek nema zasebnu organizaciju koja bi sustavno štitila prava glumaca i izvođača izvan konteksta fonograma i AV snimaka. Stoga se kazališni umjetnici oslanjaju na vlastite ugovore i kolektivne sporazume s kazališnim institucijama.

Hrvatsko društvo profesionalnih baletnih umjetnika

Plesne i baletne umjetnosti organizirane su kroz nekoliko udruga: **UPUH, UPPU Puls** i **HDPBU**.

Udruga plesnih umjetnika Hrvatske (UPUH) krovna je strukovna organizacija u polju suvremenog plesa koja okuplja i organizira plesnu zajednicu u zemlji (plesne umjetnice i umjetnike iz cijele Hrvatske). Osnovana je 1996. pod imenom „Udruga samostalnih i drugih profesionalnih plesnih umjetnika Hrvatske“ te je ime promijenila 2007.

Udruga profesionalnih plesnih umjetnika PULS (UPPU PULS) je strukovna udruga osnovana sa ciljem da okupi, ostvaruje prava i doprinese afirmaciji profesionalnih plesača, pedagoga i koreografa. UPPU PULS djeluje od ožujka 2001. godine, a okuplja profesionalne plesače i plesačice, koreografe i koreografkinje, plesne pedagogice i pedagoginje te ostale stručnjake u području suvremenog plesa sa ciljem afirmacije i razvoja plesne umjetnosti u Hrvatskoj.

Hrvatsko društvo profesionalnih baletnih umjetnika (HDPBU) utemeljeno je 1959. godine u Zagrebu i djeluje kao krovna strukovna udruga profesionalnih baletnih umjetnika u Republici Hrvatskoj. Cilj djelovanja HDPBU je i umjetničko i stručno usavršavanje članova, razmjena znanja i iskustva, prezentacija hrvatske kulturne tradicije u određenom segmentu umjetničkog djelovanja i prezentacija hrvatskih baletnih umjetnika u svijetu.

Navedene udruge surađuju s **HUZIP-om** pri ostvarivanju izvođačkih prava. U praksi, to znači da profesionalni plesači i koreografi mogu ostvariti naknadu ako se snimke njihovih izvedbi javno reproduciraju. No, u izvedbenim umjetnostima problem ostaje isti: najveći broj radova uživo nema snimke niti se reproducira u javnom prostoru, pa izostaje i mogućnost kolektivnog ostvarivanja prava.

Likovne i primijenjene umjetnosti

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika

Likovni umjetnici – slikari, kipari, grafičari, fotografi i dizajneri – čine skupinu koja je unatoč bogatoj tradiciji najmanje institucionalno zaštićena. **Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU), ULUPUH (Udruga likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti), Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Zagreb (HDLU Zagreb)** ... predstavljaju umjetnike, ali same po sebi nemaju licencu za kolektivno ostvarivanje prava. One se bave poticanjem suvremenog likovnog stvaralaštva, unapređenjem i zaštitom slobode likovnog djelovanja, organiziranjem izložbi, sudjelovanjem u pripremama za donošenje zakona i propisa koji se odnose na likovno stvaralaštvo te zaštitom socijalnih prava umjetnika.

Honoriranje umjetnika za njihovu izlagačku djelatnost problem je koji još uvijek nije razriješen, na tribinama, debatama, okruglim stolovima koji su se bavili statusom umjetnika, ova tema se često nametala kao jedna od najvažnijih, obzirom da su se svi članovi barem nekad tijekom svoje karijere susreli s činjenicom da sami snose cjelokupan trošak svog umjetničkog stvaralaštva, od prvotne zamisli do gotovog umjetničkog djela, a da za taj rad od strane muzeja, galerija ili drugih vrsta institucija nisu plaćeni. Na žalost, to nije samo hrvatska specifičnost, brojne su države u kojima se likovnim umjetnicima ne plaća za javno izlaganje njihovih umjetničkih djela u uglednim galerijama i muzejima.

Fotografi, koji stvaraju između umjetničkog i komercijalnog, također u pravilu svoja prava ostvaruju individualno, a ne kolektivno. Izuzetak su fotografi (ako su fotoreporter) čija kolektivna autorska prava štiti **DZNAP – Društvo za zaštitu novinarskih autorskih prava**. ULUPUH povremeno surađuje s HDS ZAMP-om kada se radi o pravima na reprodukciju vizualnih sadržaja u digitalnim medijima, no sustavna kolektivna zaštita fotografa i dalje je nepostojana.

Raznolikost i različita razina kolektivne (ne)zaštićenosti autorskog prava

Iako u ovom pregledu nisu zastupljene sve već one "najuočljivije" kategorije autora koji djeluju u kulturnom sektoru, a imajući u vidu da nam je prioritet stanje u knjižnom sektoru, moguće je zaključiti da književni autori ne kotiraju loše, ali su daleko od profitabilnijih sektora poput glazbenog ili audiovizualnog.

Činjenica da su npr. likovni umjetnici, fotografi i drugi u nepovoljnijem položaju, da u njihovom slučaju kolektivna zaštita autorskog prava još nije profunkcionirala ne bi trebala biti neka utjeha, već prije prilika za možda i zajednički podsticaj da se problematika zaštite autorskih prava što kvalitetnije promišlja i pronalaze učinkovita tehnološka rješenja kako bi autorski rad bio i pravilno izmjenjen, a u konačnici i honoriran.

*** Serijal tekstova "Pisci i drugi autori, autorska prava i pravo na dostojanstven život" objavljuje se uz financijsku potporu autoru od Agencije za elektroničke medije iz programa Poticanje novinarske izvrsnosti.*

– POVEZANI SADRŽAJ –

TEMA • 30.11.2025.

Autori u smiraju života: izazovi umirovljenja, trajanja djela i neizvjesne egzistencije

TEMA • 28.11.2025.

Vrijednost autorskog rada između preporučenih tarifa i krhke ekonomije hrvatske knjige

TEMA • 26.11.2025.

Tri pozicije autora - kako zaštititi profesiju?

– PRETRAŽI SVE ČLANKE –

Upiši pojam

